

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
FACULTATEA DE STUDII EUROPENE
ȘCOALA DOCTORALĂ „PARADIGMA EUROPEANĂ”

Silvia Mihaela Grigorean

Evangelia după Toma – hermeneutică transdisciplinară

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:

Prof. univ. dr. Basarab NICOLESCU

Cluj-Napoca

2010

CUPRINS

Argument

1. Mucenicia transcuvintelor.....9

De unde vine unicitatea limbajului transdisciplinar?

Încercare de hemografie a limbajului transdisciplinar.....9

Caracteristici ternare ale limbajului transdisciplinar.....14

Dicționar transdisciplinar – Îndreptar conceptual al ternarului *reprezentare / interpretare – limbaj – confuzie*.....15

2. O introducere – în domeniul Terțului Ascuns.....17

De unde vine noutatea cercetării transdisciplinare?

Paradoxul opțiunii transdisciplinare: o alegere necesară.....19

Descoperirea *Evanghelia după Toma*, o dezvăluire a voalatului.....26

Viziunea abordării transdisciplinare: o transparență voalată.....30

Transdisciplinaritatea ca „explozie de viață și sens”.....31

Concepte transdisciplinare. Aproximări.....37

Originalitatea temei propuse în contextul studiilor deja efectuate de alți cercetători. Opțiunea de limbă.....43

Niveluri de interpretare și scară hermeneutică.....51

3. Metodologia hermeneuticii transdisciplinare - O căutare a Terțului Ascuns în *Evanghelia după Toma*..... 56

De unde vine rigoarea și coerența abordării transdisciplinare?

Conceptul de hermeneutică transdisciplinară. Topografie trans-orizontică.....57

Informație, informație spirituală, informație creatoare.....63

Niveluri de traversare a informației spirituale: transmitere, trans-misiune și circuit.....67

Postulatul ontologic - Niveluri de Sens.....	74
Structura ternară a Sensului.....	75
Cuvânt poetic - Cuvânt Viu - Cuvânt revelat.....	79
Niveluri de înțelegere în exercițiul spiritual al lecturii.....	82
Cunoașterea poetică, o experiență a Sensului orientată către Terțul Ascuns.....	88
Definirea tipului textual al <i>Evangheliei după Toma</i> din perspectiva translimbajului.....	92
Postulatul logic - Terțul Ascuns ca Sursă a nivelurilor de Sens.....	99
Niveluri de Sens în oglinda sacrului.....	100
Statutul tipologic al textului sacru în deschiderea transreligiosului.....	106
Simbolul sacru, o <i>icoană în icoană</i> a Terțului Ascuns.....	113
Postulatul de complexitate - Circuitul informației spirituale în vitraliul ternarelor hermeneutice.....	120
Coborâre la Sursa Viului în urcuș lăuntric pe scara hermeneutică.....	125
Niveluri de organizare, de structurare și de contemplare hermeneutică.....	125
Circulația de informație spirituală între Ternarul icoană și Ternarul întrupării.....	138
Experiența imaginală a întrupării.....	139
Circulația de informație spirituală între Ternarul mesager și Ternarul circumciziei.....	146
Niveluri paideice în trans-misiunea informației spirituale.....	147
Circulația de informație spirituală între Ternarul porții și Ternarul scară.....	157
Paradox lingvistic - paradox ontologic - transparență absolută.....	158
O salbă a nodurilor conceptuale originale.....	169
4. <i>Evanghelia după Toma</i>, o deschidere către transreligios – Terțul Ascuns ca Sursă a experienței spirituale	174
<i>De unde vine nevoia regăsirii Tradiției?</i>	
André Scrima, un vizionar al transreligiosului.....	175
Realul voalat și revelația ca vâl.....	178
Sacrul ca dimensiune trans-subiectivă a Realității. Terțul iubitor.....	181

Simbolismul transreligios al <i>vălului</i> în hermeneutica lui André Scrima.....	184
Transparența ca vâl. Isus, un poet vizionar.....	188
Experiența revelației și transdisciplinaritatea. Cuvântul revelat.....	192
Rumi și regăsirea unității prin experiență mistică.....	198
Nivelurile experienței mistice.....	200
Cunoașterea lui Dumnezeu.....	200
Vederea lui Dumnezeu.....	204
Prezența lui Dumnezeu.....	208
Jean-Yves Leloup și trăirea contradicției.....	209
Devenirea hermeneutică.....	213
Gnoza și nivelurile de cunoaștere.....	219
Cunoașterea de sine ca unificare a nivelurilor de ființă.....	222
Gnoza ca experiență a traversării.....	226
Rezultate originale.....	230
5. Actualitatea <i>Evangheliei după Toma</i>, în chip de concluzii.....	231
<i>De unde vine necesitatea unei atitudini și viziuni transdisciplinare?</i>	
Experiența spirituală, o modalitate de comunicare transreligioasă și transculturală.....	232
Omul, devenind <i>Fiul Omului</i> : un umanism bazat pe rigoare, toleranță, dialog și deschidere.....	234
<i>Circumcizia spirituală</i> , o cale de unificare a omului.....	236
Traversarea ca trăire a unicității. <i>Fericirile</i>	238
<i>Le Royaume</i> , proiectul unui nou umanism: <i>Împărăția</i> , locul fără loc al Sensului.....	240
Transdisciplinaritatea, o cheie pentru înțelegerea lumii în care trăim.....	242
Terțul iubitor și arta de a trăi.....	245
<i>De unde vine iubirea?</i>	
Rezumat	246
Bibliografie.....	248

Cuvinte–cheie: *transdisciplinaritate, hermeneutică, informație spirituală, niveluri de Sens, scară hermeneutică, transreligios, Terț Ascuns, , traversare, transmite, trans-misune, circuit, ternare hermeneutice, coerență, unitate deschisă, complexitate, gnoză, translimbaj, paradox, dinamica contradictorie, orientare, transgresiv, niveluri de cunoaștere, unitate, unificare, unicitate, contextualizare*

Lucrarea se înscrie într-un proiect mai amplu, al *studiilor transdisciplinare*, vizând o abordare translingvistică a unui text din domeniul spiritualității, în punctul de convergență hermeneutică dintre *poetică, metafizică și epistemologie*. Asumarea acestor premise, delimitează orizontul transdisciplinar al unei *altfel de hermeneutici*, o coagulare dinamică a unei *cunoașteri transgresive*, menită a activa o conștiință-punte între Subiectul și Obiectul transdisciplinar, prin experiența traversării nivelurilor de Sens.

Demersul transdisciplinar a urmărit ca obiectiv general, o descriere a rezonanței *nivelurilor de Sens* care structurează, organizează și orientează hermeneutic circulația de informația spirituală între ternarele ontologice, epistemologice și transgresive din *Evanghelia după Toma*.

Originalitatea interogativă a temei abordate, gravitează în jurul aprofundării unui concept de mare interes în cercetarea în domeniul dialogului dintre știință și spiritualitate: *informație spirituală*. Contribuția tezei rezidă în propunerea unei definiții riguroase a informației spirituale și a nivelurilor sale de traversare, printr-o contextualizare hermeneutică a postulatului ontologic, logic și de complexitate care fundamentează metodologia transdisciplinară. Salba nodurilor conceptuale originale ca semn al unicității limbajului transdisciplinar, pune în valoare complexitatea alogică a Terțului Ascuns, cheia înțelegerii fecunde a oricărei evoluții spirituale în crearea unui nucleu interior flexibil. Opțiunea pentru traducerea în limba franceză a lui Jean-Yves Leloup completează valențele profunde ale unei înțelegeri a *Evangheliei după Toma* în spiritul transdisciplinarității.

Structura de adâncime a tezei este ancorată în explorarea zonei Terțului Ascuns, ca Sursă a experienței spirituale care face posibilă o deschidere către transreligios, în contextul nevoii stringente a omului contemporan de redescoperire a sacrului. Capitolul central al lucrării are în vedere topografierea structurii ternare a Sensului, la nivelul transmiterii și trans-misiunii informației spirituale în vitraliul ternarelor hermeneutice și a orientării urcușului lăuntric pe scara hermeneutică. Noutatea, rigoarea și coerența abordării transdisciplinare este demonstrată, pe verticalitate, prin intuiția vizionară a *Evanghelia după Toma*, care aruncă o lumină asupra conținutului conceptual transdisciplinar și, invers, pârgă de susținere

metodologică clarifică nivelurile de înțelegere ale textului apocrif, trimițând întotdeauna către Real, care precede și transcende orice religiozitate.

Printr-o transparență voalată interpelantă și contradictorie, adevărurile paradoxale cuprinse în cele 114 *logia*, sunt azi mai actuale ca oricând. Într-o rezonanță umanistă transculturală, Isus, așa cum apare El în *Evanghelia după Toma*, ne invită la înțelegerea lumii în care trăim, inspirându-ne o atitudine de deschidere, toleranță, rigoare și dialog. Mesajul *Evangheliei după Toma* străbate ca un Cuvânt Viu toate nivelurile de conștiință: o speranță de a deveni Vii, în oglinda sacralului.

Demersul transdisciplinar a urmărit ca obiectiv general, o descriere a rezonanței *nivelurilor de Sens* care structurează, organizează și orientează hermeneutic circulația de informația spirituală între ternarele ontologice, epistemologice și transgresive din *Evanghelia după Toma*. Acestui scop îi sunt subordonate următoarele obiective specifice:

- Decantarea *unicității* limbajului transdisciplinar printr-o topografie riguroasă și incertă, atât la nivel teoretic, cât și integrat procesului efectiv de elaborare a unei lucrări științifice care să se situeze dincolo de științific, în domeniul spiritualității.
- Descrierea *riguroasă* a orizontului conceptual deschis de cele trei noduri de gândire transdisciplinară, cu rol de veritabile axiome metodologice: *informație spirituală, niveluri de Sens și scară hermeneutică*.
- Explorarea și revalorificarea noțiunii de *creativitate* ca experiență hermeneutică transgresivă, legată de *zona de non-rezistență* și fundamentală în stabilirea punților și crearea unui nucleu interior.
- Re-considerarea conceptului de *Sens* dintr-o perspectivă nouă: hermeneutica transdisciplinară.
- O aproximare transdisciplinară a *nivelurilor de Sens* care structurează, organizează și orientează hermeneutic informația spirituală, în vederea realizării unui nucleu interior flexibil, necesar evoluției spirituale și cunoașterii autentice
- Analiza dinamicii ternare a instituirii paideice a Sensului în căutarea spirituală.
- Înțelegerea limitei fluctuante a interpretării prin logica terțului inclus în deschiderea transreligiosului, capabilă să mențină echilibrul discontinuu al experienței creștine canonice deoarece ea trimite întotdeauna către un alt nivel de Realitate care precede și transcende orice religiozitate.

Paradoxul acestei cercetări constă în faptul că, încercăm să descriem ceea ce scapă oricărei descrieri, să prezentăm rațional ceea ce este neraționalizabil printr-un discurs: *o*

intuiție simbolică, imaginativă și poetică a sacralului. Nu suntem așadar nici pe tărâm teologic, nici pe tărâm poetic, dar și pe unul și pe celălalt în același timp, pe domeniul unei posibile hermeneutici transdisciplinare, în zona Terțului Ascuns. Captând universalitatea în deschiderea aurorală a transreligiosului, hermeneutul *Evangheliei după Toma* se recunoaște în Spusele lui Isus ca fiind *creștin*.

Contribuția științifică a lucrării se situează, în raport cu *moștenirea spirituală a transdisciplinarității*, în două planuri:

(1) cel al *hermeneuticii transdisciplinare*, prin *căutarea* dinamicii contradictorii dintre cunoașterea poetică, cunoașterea imaginativă și cunoașterea simbolică, și în același timp, transgresiunea creatoare a lor, într-un itinerariu spiritual care traversează toate nivelurile de Realitate;

(2) al *implicării subiective*, semn inefabil al unui dor vertical de zbor lăuntric, în rezonanță cu *căutările* personale, nevoielnice orientări pe orbita evoluției spirituale.

În ceea ce privește planul (1), partea teoretică a cercetării este *contextualizată* prin legătura trans-orizontică cu centrul de gravitație al lucrării, *cele 114 logia* ale lui *Isus Viul*, *trans-scrise* de Toma sub forma unei *Evanghelii*.

Referitor la planul (2), precizăm că *încercarea* transdisciplinară privind *Evanghelia după Toma* nu reprezintă o aplicare a conceptelor teoretice explicitate în prima secțiune, nici o serie de analize de text care să probeze validitatea unor modalități de descriere și înțelegere al unui fundal conceptual, ci o *interogare* orientată de un *spirit de căutare* care, prin însăși *dinamica* lui *contradictorie*, implică luarea în considerare a postulatului *ontologic, logic și de complexitate*.

Aceste clarificări permit situarea lucrării în raport cu structura tiparului clasic al cercetării științifice – *aspecte teoretice, metodologie, rezultate* - și prezentarea unei propuneri inedite de abordare transdisciplinară, manifestată într-o unitate ireductibilă a metodologiei cu puritatea facerii sensului, în experiența unei intuiții a Sursei de creație. Ceea ce asigură coerența unei astfel de încercări este o configurare de interdependențe și interacțiuni între nivelul conceptual delimitat metodologic și investigarea noutății ivite în conjugarea metaforicii textuale cu *meditația, lectura silențioasă și articulațiile gândirii*.

Scopul unei *altfel* de hermeneutici, configurată voalat dar transparent de Isus în *Evanghelia după Toma*, rezidă în realizarea legăturii dintre universul *interior și exterior*. Însă regăsirea unității implică intuiția profundă a sacralului ca izvor al conștiinței omului în lume. Paradoxul: metodologia științifică, indispensabilă unei cercetări, nu se aplică în domeniul conștiinței, care este corelativă domeniilor spiritualității, culturii și religiei. Ieșind din

domeniul disciplinar, avem nevoie de o nouă metodologie: metodologia transdisciplinară ca metodologie alternativă, complementară metodologiei științifice, una neexcluzând-o pe cealaltă.

Contextualizat în *Evanghelia după Toma*, postulatul unității dintre cunoașterea poetică, imaginativă, simbolică și cunoașterea spirituală marchează o ruptură între conceptele fundamentale ale limbajului lui *homo religiosus* și cele specifice lui *homo poeticus*. Captarea invizibilului prin observarea lumii vizibilului într-un imaginar religios, prin intermediul revelației, parabolei, simbolurilor și miturilor este în discontinuitate cu legile care guvernează creația metaforică. Paradoxul: *logion-ul* e și text sacru și text poetic, dar nici sacru, nici poetic. Soluția transdisciplinară: *circulație de informație spirituală orientată hermeneutic prin coerența nivelurilor de Sens*.

În *Evanghelia după Toma*, unul dintre manuscrisele descoperite la Nag-Hammadi (Egipt), în 1945, pot fi găsite „les paroles du Secret”, prin care Isus face posibilă *transmisiunea informației spirituale*, sub forma unei antologii de *114 logia*, atribuite lui Dydimos Iuda Toma, o figură apostolică cu mare rezonanță în creștinismul siriac.

Ca parte a *Bibliei*, recunoscută numai de creștini, care cuprinde faptele și învățătura lui *Isus Hristos*, *Evanghelia* este direct asimilată unei tradiții spirituale – creștinismul, și de o *întru-chipare* esențială a ei: Isus. Paradoxul *Evangheliei după Toma*, constă în aceea că aparține unei religii – creștinismul, cuprinzând *fapte și învățături ale lui Isus*, fără însă să fie *integrată complet* acestei tradiții spirituale. Altfel spus, *Evanghelia după Toma* este și nu este de tradiție creștină și, în același timp, este ceva cu totul nou. Chiar de la început, acest text deschide problematica unei *noi logici*, privitoare la revalorizarea conceptului de *Evanghelie*, ca fiind altceva decât ceea ce aproximează tradiția creștină. Expresia *literă/cuvânt de evanghelie*, utilizată în sensul „de lucru absolut sigur, mai presus de îndoială”, nu-și găsește locul în orizontul sapiențial al *Evangheliei după Toma*, aflată sub auspiciile *tulburării și uimirii*, deci al *căutării (logion 2)*. În consecință, un obiectiv major care va traversa în adâncime întreaga lucrare îl reprezintă reconsiderarea și redescoperirea a două concepte fundamentale: *Tradiție și transreligios*.

O direcție posibilă de cercetare este cea disciplinară, corespunzătoare domeniului teologic și fundamentată pe o logică mutual exclusivă :

- termenul *A*: elementele creștine
- termenul *non A*: componentele noncreștine – gnostice, esoterice, etc.

Aceste abordări ar fi de tip *reducționist*, în măsura în care ar limita / ar reduce *incompletitudinea de Sens a informației spirituale*, încapsulată în *Spusele* lui Isus, la un singur

nivel de Realitate sau de percepție. Însă, Evanghelia după Toma este un ansamblu al unor multiple niveluri de Realitate și de percepție pe care informația spirituală le sondează și le traversează într-un circuit coerent, menit a crea o unitate deschisă.

De asemenea, textul *Evangheliei după Toma* permite și o altfel de apropiere: a căutătorului liber de orice prejudecată religioasă sau disciplinară, interesat mai degrabă de modul în care experiența interioară dobândește un Sens prin captarea intuiției sacrului. Vocația de hermeneut a lui Isus este convergentă cu misiunea sa, a cărei logică generează noutate.

Definirea tipului textual al *Evangheliei după Toma* din perspectiva *translimbajului* și analiza statutului tipologic al textului sacru în deschiderea transreligiosului, sunt două coordonate esențiale ale sondării pe verticală a texturii celor *114 logia*, din perspectiva postulatelor hermeneuticii transdisciplinare.

Lucrarea se împarte în cinci capitole, al treilea capitol, structurat pe postulatul ontologic, logic și de complexitate, configurând nucleul original al cercetării, focalizat pe conceptul de *informație spirituală* și nivelurile sale de traversare:

1. Mucenicia transcuvintelor
2. O introducere – în domeniul Terțului Ascuns
3. Metodologia hermeneuticii transdisciplinare - O căutare a Terțului Ascuns în *Evanghelia după Toma*
4. *Evanghelia după Toma*, o deschidere către transreligios – Terțul Ascuns ca Sursă a experienței spirituale
5. Actualitatea *Evangheliei după Toma*, în chip de concluzii

Titlurile capitolelor sunt legate subsidiar, la nivelul viziunii transdisciplinare abordate, de tot atâtea interogații fundamentale, care aduc o lumină asupra complexității acestui tip de demers științific:

1. *De unde vine unicitatea limbajului transdisciplinar?*
2. *De unde vine noutatea cercetării transdisciplinare?*
3. *De unde vine rigoarea și coerența abordării transdisciplinare?*
4. *De unde vine nevoia regăsirii Tradiției?*
5. *De unde vine necesitatea unei atitudini și viziuni transdisciplinare?*

Primul capitol, intitulat *Mucenicia transcuvintelor* este o încercare de hemografie a limbajului transdisciplinar ca deschidere translingvistică a interacțiunii fertile dintre nivelul poetic, imaginativ și simbolic și experiența lăuntrică. Decantând cu rigoare poetică

caracteristicile sale ternare, nivelurile de Sens își găsesc o corespondență hermeneutică în articularea transpoetică a *cuvintelor – cuante, cuvintelor vii și cuvintelor podoabă*

Un îndreptar conceptual al ternarului *reprezentare / interpretare – limbaj – confuzie*, coagulează un dicționar sintetic al transcuvintelor ca posibilități de raționalizare a conținuturilor informației spirituale la traversarea pe orizontală și pe verticală a nivelurilor de Realitate. Limbajul transdisciplinar este în același timp transmitere și trans-misiune a informației spirituale, implicând atât dimensiunea intersubiectivă, cât și cea trans-subiectivă a Realității.

Al doilea capitol explicitează cadrul teoretic asumat în demersul nostru, edificat pe noutatea abordării transdisciplinare și constituind o introducere în domeniul Terțului Ascuns, zona alogică a spiritualității care pecetluiește orizontul transreligios al *Evangheliei după Toma*. Aceste clarificări conceptuale sunt menite a contribui la o contextualizare riguroasă a postulatelor metodologiei transdisciplinare din capitolul al treilea. De asemenea, acest capitol cuprinde argumentele metodologice, lingvistice și hermeneutice decisive în opțiunea de limbă, catalizatori ai captării originalității temei alese, în contextul studiilor deja efectuate de alți cercetători pe textul apocrif. *Scara hermeneutică* pe care o propunem, în rezonanță cu gândirea lui Jean-Yves Leloup, contribuie la eliminarea confuziilor între contradicțiile aparente, la nivel hermeneutic și contradicțiile ontologice, care trimit întotdeauna către un alt nivel de înțelegere, îndeplinind rolul de terț inclus între ființă și cunoaștere.

Contextualizarea postulatelor metodologice transdisciplinare se articulează în capitolul al treilea, în jurul a două axe noționale fundamentale: *informație spirituală și niveluri de Sens*. Investigarea în profunzime a organizării și structurării hermeneutice a evenimentului singular al apariției Sensului, în textura unor *logia* din *Evanghelia după Toma*, ne-au permis realizarea trans-orizontică a obiectivului central al lucrării: *circulația de informație spirituală orientată hermeneutic prin coerența nivelurilor de Sens*. Acest capitol substanțial al tezei se împarte în trei secțiuni, fiecare validând potențialitățile multiple ale nivelurilor de contextualizare: postulatul ontologic incluzând nivelurile de Sens, postulatul logic de-limitând domeniul Terțului Ascuns și postulatul de complexitate orientând circulația informației spirituale în vitraliul ternarelor hermeneutice.

Transmiterea și trans-misiunea informației spirituale este sondată în complexitatea posibilităților sale de raționalizare la traversarea nivelului poetic, imaginativ și simbolic al *Evangheliei după Toma*, în corespondență cu nivelul corpului, al spiritului și al inimii hermeneutului. Nivelurile de Sens sunt descrise la punctul de convergență alogică dintre orizontalitatea și verticalitatea circuitului deschis al informației spirituale:

- Pe orizontală: *cuvânt poetic-imaginație-paradox lingvistic*
- Pe verticală: Cuvânt Viu, imaginar, paradox ontologic
- În zona Terțului Ascuns: Cuvânt revelat, imaginal, transparență absolută.

Structura ternară a Sensului ca dinamică lăuntrică a coeziunii Sensului rezistent, Sensului Viu și Sensului transgresiv (trans-semnificativ), este calea de cercetare transdisciplinară care permite o înțelegere profundă a complexității experienței imaginale a întrupării și a configurației nivelurilor paideice în activarea nivelurilor de cunoaștere inerente re-descoperirii unității lumii și reunificării ființei.

Schemele care traversează teza, clarificând textul însuși și ideile dezvoltate, sunt noduri conceptuale care generează noutatea transdisciplinară, prin captarea interacțiunilor părților constitutive: vitraliul ternarelor hermeneutice, conținuturile nivelurilor de Sens în organizarea și structurarea hermeneutică a Ternarului scară, discontinuitatea și inseparabilitatea hermeneutică, rezistență și non-rezistență spirituală, circuitul de informație spirituală între ternarele epistemologice, ontologice și transgresive.

Salba nodurilor conceptuale originale, configurează prin amprenta subiectivă a experienței *căutării, tulburării și uimirii*, contribuția noastră la elaborarea unei definiții și a unei metodologii a hermeneuticii transdisciplinare, valorizând pe deplin moștenirea spirituală a transdisciplinarității și ideile inovatoare ale cugetătorului Basarab Nicolescu, cel care ne-a orientat încercările, cu înțelepciune și finețe intelectuală. Cele mai interpelante noțiuni create în experiența *coborârii la Sursa Viului în urcuș lăuntric pe scara hermeneutică* sunt coagulate în dinamica ternarelor: *Ternarul circumciziei, Ternarul porții, Ternarul scară, Ternarul întrupării, Ternarul Viului, Ternarul icoană și Ternarul mesager*. Toate aceste intuiții la nivel teoretic sunt contextualizate în analiza unor *logia* din *Evanghelia după Toma*, care permit validarea aplicabilității noțiunilor pe care le propunem în descrierea axială a hermeneuticii transdisciplinare. Exemplul grăitor al rezonanței transgresive în oglindă este înșăși propunerea noastră de definire a conceptului-cheie al tezei:

- Hermeneutica transdisciplinară vizează înțelegerea și interpretarea sensului care orientează coerent circulația de informație spirituală prin nivelurile de Realitate și percepție.
- O hermeneutică transdisciplinară a *Evangheliei după Toma* vizează înțelegerea și interpretarea informației spirituale ca fulger traversând simultan poeticul, imaginativul, simbolicul și tăcerea dintre ele, încapsulate în cele *114 logia* ale lui Isus și rezonanța acestora cu corpul, spiritul și inima căutătorului de sens.

- Informația spirituală este informația circulând simultan în zona de nonrezistență între nivelurile de Realitate ale Obiectului, între nivelurile de Realitate ale Subiectului și, de asemenea, între Obiect și Subiect.
- Isus captează și discursivizează în *Evanghelia după Toma* mișcarea de traversarea a informației spirituale între sensul raționalizabil, sensul trans-ascendent și trans-descendent și trans-semnificativ.

Dimensiunea deschiderii transreligioase a *Evangheliei după Toma* delimitează obiectivul investigației Terțului Ascuns ca Sursa a experienței spirituale, din structura celui de-al patrulea capitol al lucrării. Pentru a surprinde dialogul transcultural și trans-spiritual în orizontul trans-religiosului, am apelat la trei vizionari, poeți și filosofi, gânditori și sacerdoți, maeștri și discipoli, artiști și contemplativi, monahi și trubaduri, nomazi și statornici, seducători și solitari: André Scrima, Rumi și Jean-Yves Leloup.

André Scrima este evocat din perspectiva încercărilor sale de a descrie limbajele multiple ale experienței spirituale, cu accent pe multidimensionalitatea și multireferențialitatea Cuvântului revelat. Valorizând reflecțiile sale asupra rezonanței între simbolismului complex al *voalului*, în diferite religii și conceptul de *Real voalat* din transdisciplinaritate, am topografiat nivelurile de traversare ale informației spirituale orientată către cunoașterea revelată.

Poezia mistică a lui Rumi ne-a oferit intuițiile profunde ale parcurgerii nivelurilor experienței mistice, drumul fără drum al regăsirii unității lumii. Cunoașterea, vederea și Prezența lui Dumnezeu sunt tot atâtea trepte ale urcușului pe scara hermeneutică, în-lănțuire a sufletelor prin iubire și trans-figurare prin lumina lăuntrică luminând întreg universul.

Distincțiile de mare profunzime dintre *gnoză și gnosticism* ale lui Jean-Yves Leloup, ne-au ajutat în sondarea coeziunii și schimbului vertical de informație spirituală între nivelurile de cunoaștere care structurează evoluția interioară. Interogația permanentă și dorința de a concilia creator opozițiile în experiența hermeneutică a contradictoriului, conturează un portret al omului de inspirație, făcând din Jean-Yves Leloup un partener de dialog fecund, comunicând și cuminecând cu Sens.

Ultimul capitol, intitulat *Actualitatea Evangheliei după Toma în chip de concluzii* prăznuiește suflul atitudinii și viziunii transdisciplinare subiacente demersului nostru: proiectul unui nou umanism bazat pe rigoare, toleranță, dialog și deschidere, care să facă posibil ca omul să devină *Fiul Omului*. Reconsiderarea conceptului de vid plin ca un însemn al prezenței absenței a Viului readuce în orizontul cercetării științifice necesitatea stringentă a punerii în act a gândirii și spiritului transdisciplinar. Liniile de forță care direcționează energiile creatoare

ale ființei în construirea unor valori durabile, sunt un ecou peste spațiu-timp al Cartei transdisciplinarității fundamentată în jurul unei chei de boltă – postularea unei raționalități deschise a lumii. Enumerăm concentrat aceste pulsuni de speranță, la care Isus ne invită să medităm și să le punem în act, menite a accentua actualitatea interpelantă a *Evangheliei după Toma*, compatibilă în complexitatea sa cu viziunea transdisciplinară:

- întruparea, o experiență umanistă necesară
- gnoza ca efort interior al unui nou tip al cunoașterii de sine
- inteligența afectivă, o cale de unificare a omului
- experiența spirituală, o modalitate de comunicare transreligioasă și transculturală
- sacrul, parte integrantă a unei noi raționalități
- transdisciplinaritatea, o cheie pentru înțelegerea lumii în care trăim
- responsabilitatea apartenenței la Tradiție
- paradoxul ontologic și nevoia concilierii contradictoriilor: *Împărăția*, locul fără loc al Sensului
- poezia, arta trezirii conștiinței la enigma sensului
- complexitatea ca sursă a simplității persoanei umane
- inseparabilitatea și discontinuitatea spirituală în fața pericolului reduționismului
- traversarea ca trăire a unicității – *Fericirile*
- trans-misiunea pe Scara / Lanțul Ființei - comunitatea și comuniunea spirituală
- limbajul transdisciplinar, o comunicare de la suflet la suflet
- Terțul iubitor și arta de a trăi.

Această radiografie succintă a tezei nu-și desăvârșește finalitatea fără a menționa câteva dintre rezultatele originale obținute, care deschid calea valorificării constructive a realizărilor cercetării efectuate, în contextul aprofundării complexității conceptului de *informație spirituală* în comunitatea internațională a cercetătorilor interesați de dialogul între știință și spiritualitate:

- Conceptul de informație spirituală este centrat în jurul ideii de *circuit* sau buclă de coerență a unității deschise a cunoașterii și a lumii. Circuitul de informație spirituală se referă la *niveluri de traversare* (transmitere și trans-misiune) și la *Sensul traversării* (trans-ascendent și trans-descendent) orientat de ternarele epistemologice, ontologice și transgresive.
- *Vitriliul ternarelor* permite circulația orientată a informației spirituale în orice contextualizare posibilă a trans-realității.

- *Sensul textual-discursiv* (corespunzător nivelului poetic), *Sensul Viu* (generat de interacțiunea multiplelor nivelurilor de Realitate) și *trans-semnificativul* sau *Sensul transgresiv* (corespunzător zonei Terțului Ascuns și reprezentând conținutul Cuvântului Revelat), constituie tot atâtea *niveluri de Sens*, configurând complexitatea hermeneutică transdisciplinară, prin postularea multiplelor niveluri de Realitate.
- Emergența celor trei *niveluri de Sens* con-figurează un *eveniment hermeneutic* în cunoașterea transdisciplinară.
- Conceptul de informație spirituală este un altfel de limbaj al experienței spirituale, având ca particularitate, posibilitatea de a traversa și astfel, de a informa toate celelalte limbaje posibile ale căutării interioare a hermeneutului.
- Informația spirituală este și nu este un limbaj al experienței spirituale.
- Hermeneutica transdisciplinară vizează înțelegerea și interpretarea unui Sens non-rezistent care orientează traversarea informației spirituale, dar și a unui Sens rezistent care face posibilă raționalizarea textual-discursivă a sacralului.
- Hermeneutica transdisciplinară are ca obiect de cercetare un Sens care este rezistent și non-rezistent în același timp.
- Conținuturile informației spirituale se coagulează în zona de rezistență a nivelurilor de Realitate, dar explorarea lor se poate realiza doar în zona de rezistență, deci în Realitatea deschisă de „între”.
- Conținuturile informației spirituale sunt și nu sunt coagulate, libertatea și spontaneitate actualizărilor informației spirituale fiind generate de interacțiunea unică a nivelurilor de ființă cu nivelurile de Realitate.
- Informația spirituală este și transmite și trans-misiune, dar și altceva în același timp. Prin nivelurile de traversare, informația spirituală generează noutatea, fiind ea însăși o noutate permanentă.
- Informația spirituală mediază relațiile intersubiective și trans-subiective, prin orientarea paradoxală a conținutului său prin nivelurile de Realitate ale Obiectului.
- Informația spirituală conține în aceeași timp o obiectivitate subiectivă și o subiectivitate obiectivă.
- Informația spirituală este și întrebare și răspuns și în același timp, altceva: o unitate deschisă a interogării
- Terțul Ascuns este izvor al informației spirituale, permite accesul în zona inaccesibilă a cunoașterii

- Informația spirituală își conține Sursa
- Informația spirituală este și umană și divină, dar nici umană, nici divină: este o traversare a multiplelor forme ale cunoașterii fragmentare corespunzătoare diverselor niveluri de Realitate dar și a cunoașterii esențiale, a Ființei
- Cuvântul Viu ne permite să descoperim misterul din noi, captând rezonanța informației spirituale conectată permanent la misterul din afara noastră
- Non-rezistența și rezistența spirituală sunt două fațete ale unei singure realități, permițând hermenutului să fie prezent la o Prezență absentă care sălășluiește în ființă, fiind altceva decât ființa
- *Cutarea, găsirea, tulburarea, uimirea* sunt trepte în urcușul interior al oricărui spiritual. Pe *scara devenirii hermeneutice*, omul coboară tot mai adânc spre Locul Vieții, sursa pulsatorie a întrupărilor Viului.

Toate aceste aspecte sunt subsumabile scopului principal al lucrării, pe care îl reluăm aici, în încheiere: *dinamica contradictorie a instituirii nivelurilor de Sens în căutarea spirituală, din perspectiva unei hermeneutici transdisciplinare.*

Bibliografie principală

- André Scrima, *Experiența spirituală și limbajele ei*, Editura Humanitas, București, 2008
- , *Antropologia apofatică*, Editura Humanitas, București, 2005
- , *Timpul rugului aprins*, Editura Humanitas, București, 1996
- Cassian Maria Spiridon, *Aventurile terțului*, Editura Junimea, Iași, 2006
- Corin Braga, *De la arhetip la anarhetip*, Editura Polirom, Iași, 2006
- Basarab Nicolescu, *Transdisciplinaritatea*, manifest, ediția a 2-a, Editura Junimea, Colecția Ananta - Studii transdisciplinare, Iași, 2007a, traducere din limba franceză de Horia Mihail Vasilescu
- , *Teoreme poetice*, ediția a 2-a, Editura Junimea, Colecția Ananta - Studii transdisciplinare, Iași, 2007b, traducere din limba franceză de L. M. Arcade
- , *Știința, sensul și evoluția – Eseu asupra lui Jakob Böhme*, Editura Cartea Românească, București, 2007c
- , *Noi, particula și lumea*, Editura Polirom, Iași, 2002
- , *Ce este realitatea? – Reflecții în jurul operei lui Stéphane Lupasco*, Editura Junimea, Iași, 2009a, traducere din limba franceză de Simona Modreanu
- , *În oglinda destinului*, Eseuri autobiografice, Editura Ideea Europeană, București, 2009b.
- Basarab Nicolescu, Michel Camus, *Rădăcinile libertății*, Editura Curtea Veche, București, 2004
- , Cel mai greu în viață este să-ți găsești locul, *Observator cultural*, Nr. 517, 19 Martie 2010
- , Imaginație, imaginar, imaginal, *Steaua*, Nr. 6 / 2006
- , La vallée de l'étonnement, Le monde quantique, par Michel Camus, France-culture.
- Basarab Nicolescu (ed.), *Le Sacré aujourd'hui, précédé de Hommage à Michel Camus*, volum colectiv, Collection Transdisciplinarité, Éditions du Rocher, Monaco, 2003
- Gilbraz S. Aragao, Teologie, transdisciplinaritate și fizică. O nouă logică pentru dialogul interreligios, volumul *Transdisciplinarity in science and religion*, Editura Curtea veche, București, 1/2007

Doru Costache & Basarab Nicolescu, *Repere tradiționale pentru un context comprehensiv necesar dialogului dintre știință și teologie: dogma de la Chalcedon, Noua reprezentare a lumii – studii inter și transdisciplinare*, nr. 4, XXI: Eonul dogmatic, București, 2005

L'Évangile de Thomas, Éditions Albin Michel, Paris, 1986, traduit et commenté par Jean-Yves Leloup

Farid Uddin Attar, *Graiul păsărilor*, Editura Rosmarin, București, 1999

Horia Bădescu, *Memoria Ființei*, Editura Junimea, Iași, 2008

Ionuț Isac, Aspecte ale dialogului transdisciplinar între știință, cultură și religie, *Noema*, vol. IV, nr. 1, 2005

Evanghelia după Toma, Editura Paralela 45, Pitești, Sapiientia, 2007, tradusă și comentată de Vasile Andru

Evanghelia după Toma, Ediție bilingvă, Editura Polirom, Iași, 2003, traducere din limba coptă de Gustavo-Adolfo Loria-Rivel

Evangheliile gnostice, Editura Herald, București, 2005, traducere, studii introductive și note de Anton Toth

Henri-Charles Puech, *Evanghelia după Toma. Încercare de interpretare sistematică*, traducere din limba franceză și îngrijire ediție: Radu Duma, Editura Herald, București, 2008

L'Évangile selon Thomas, Éditions Dervy, Paris, 2009, traduit et commenté par Émile Gillibert, Pierre Bourgeois et Yves Haas

Emanuela Ilie, *Basarab Nicolescu*, eseu monografic, Editura Timpul, Iași, 2008

Emile Gillibert, *Jésus et la gnose*, Editions Dervy, 2007

Eugeniu Coșeriu, *Prelegeri și conferințe*, supliment al publicației „Anuar de lingvistică și isorie literară”, XXXIII, 1992-1993, Seria a Lingvistică, Iași, 1994

-----, *Limba și poezie*, în *Euphorion*, an XI, Nr. 3-4, Sibiu, 2000

-----, *Omul și limbajul său*, Studii de filozofie a limbajului, teorie a limbii și lingvistică generală, Antologie, argument și note de Dorel Fînar, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2009

-----, *Proluzione. Orationis fundamenta: Rugăciunea ca text*, în vol. *Lenguaje y discurso (Limba și discurs)*, Editura Eunsa, Pamplona, Spania, 2006

Eva de Vitray-Meyerovitch, *Rumi și sufismul*, Editura Humanitas, București, 2003

Frithjof Schuon, *Despre unitatea transcendentă a religiilor*, București, Editura Humanitas, 1994

Henry Corbin, *Omul și îngerul său*, Editura Universul enciclopedic, București, 2002

Jean - Yves Leloup , *L'absurde et la grâce*, Éditions Albin Michel, Paris, 1991

-----, *Profunzimile uitate ale creștinismului*, Convorbiri cu Karin Andréa de Guise, din colecția *Știință și religie*, colecție coordonată de Basarab Nicolescu și Magda Stavinschi, Editura Curtea veche, București, 2008

-----, *Écrits sur l'hésychasme*, Éditions Albin Michel, Paris, 1990

Jean Chévalier, *Sufismul*, Doctrină, ordine, maeștri, Editura Herald, București, 2002

Lucia Cifor, *Principii de hermeneutică literară*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2006

-----, *Poezie și gnoză*, Editura Augusta, Timișoara, 2000

Lucian Blaga, *Opere – Trilogia cunoașterii*, vol. 8, ediție îngrijită de Dorli Blaga, Studiu introductiv de Al. Tănase, Editura Minerva, București, 1983

----- *Opere – Trilogia culturii, Spațiul mioritic*, vol. 9, Editura Minerva, București, 1985

-----, *Opere – Trilogia culturii, Geneza metaforei și sensul culturii*, vol. 3, Editura Humanitas, București, 1994

Marie-Madeleine Davy, *Le Désert intérieur*, Éditions Albin Michel, Paris, 1985

Michel Camus, *La main caché entre poésie et science*, Rencontres transdisciplinaires, N 15, mai 2000

Mircea Borcilă, Între Blaga și Coșeriu. De la metaforica limbajului la o poetică a culturii, în *Revista de Filosofie*, nr.1-2, XLIV, București, 1997

-----, Contribuții la elaborarea unei tipologii a textelor poetice, în *CL*, XXXVII, 1992

Mircea Eliade, *Eseuri. Mitul eternei reînțoarceri. Mituri, vise și mistere*, traducere de Maria Ivănescu și Cezar Ivănescu, Editura Științifică, București, 1991

-----, *Sacrul și profanul*, Editura Humanitas, București, 1995

-----, *Imagini și simboluri*, Eseu despre simbolismul magico-religios, prefață de Georges Dumézil, traducere de Alexandra Beldescu, Editura Humanitas, București, 1994

-----, *Tratat de istorie a religiilor*, cu o prefață de Georges Dumézil și un *Cuvânt înainte* al autorului, traducere de Mariana Noica, Editura Humanitas, București, 1995

-----, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981

-----, *Încercarea labirintului*, Convorbiri cu Claude-Henri Rocquet, traducere și note de Doina Cornea, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1990

Pompiliu Crăciunescu, *Strategiile fractale*, Editura Junimea, Iași, 2003

Roberto Juarroz, *Poésie et Réalité*, traduit par l'espagnol par Jean-Claude Masson, Collection Terre de Poésie, Éditions Lettres Vives, 1987

Rumi, *Mathnawî* (versete spirituale), Editura Herald, București, 2004

Stephane Lupasco, *Logica dinamică a contradictoriului*, Editura Politică, București, 1982

-----, *Universul psihic*, Editura Institutul European, Iași, 2000

Solomon Marcus, *Timpul*, Editura Albatros, București, 1985

Thierry Magnin, *Între știință și religie*, Editura Junimea, Iași, 2007

Virgil Ciomoș, *De la experiența sublimului la starea de excepție*, Editura Paideia, Colecția de studii și eseuri – filosofice, serie nouă, nr. 36, București, 2006

-----, În memoria părintelui Ghelasie, volumul *Părintele Ghelasie de la Frăsinei, Iconarul Iubirii Dumnezeiești*, Editura Platytera, București, 2004

